

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 január Hónapló

Lángh Júlia: Magyar hazánk francia szemmel

„Hátborzongató volt arra gondolni, hogy micsoda örültségekre lesznek képesek ezek az emberek, ha egy napon igazi drámai helyzetbe kerülnek. Ami az egész ügyben a szó szoros értelmében megrázott, az a tökéletes irrealitás volt. Mintha egyszerűen fogalmuk sem lett volna a minden oldalról fenyegető félelmetes valóságról. Szerencsétlen Magyarország, micsoda felelőtlen emberek kezébe került!”

Nem, nem a mai Magyarországról van szó, hanem a hivatalosan szellemi elődjének tekintett Horthy-korszakról. Az ügy, amely idézetünk szerzőjét, egy akkoriban Budapesten élő francia urat e drámai felkiáltásra készítette, az 1925-ben kirobbant frankhamisítási botrány volt. Magyar jobboldali körök ugyanis hamis ezerfrankosok gyártásával akarták lejáratni Franciaországot, hogy így álljanak bosszút a trianoni szerződésért. Nagyra dagadt a nemzetközi botrány, de a vádlottak a perben enyhe ítéletet kaptak, miután hazafias érzelmeiket hangoztatták indíték gyanánt.

A magyar valósággal akkor már második éve közelről ismerkedő francia nyelvész, Aurélien Sauvageot professzor (1897–1988) a fentiekén túl így reagált az esetre:

„Az én számomra nagyon is tanulságos volt ez. Megláttam a rendszer egyik arcát. Később, visszagondolva, megláttam benne a magyar hazafiság egyik egészségtelen megnyilvánulását is, egy képtelen ideológia torz következményét. Mindenesetre a magyar nemzet, mint olyan, képtelen volt túltenni magát a veszteségen. Nagyon is jól megértettem ezt, annál is inkább, mert a mi vereségünk, az 1870–71-es, gyerekkoromban egyfolytában foglalkoztatott.”

A porosz–francia háborúban a franciák a háborút és vele Elzász-Lotaringiát elvesztették, ez könnyítette meg a francia férfinak a trianoni veszteség átélt megértését. Sauvageot 1923-tól 1931-ig a budapesti Eötvös Kollégiumban tanított, miközben nemcsak kiválóan megtanult magyarul, de szótárt szerkesztett, regényeket fordított, összejárt a magyar társadalom és irodalom ismert szereplőivel, és mélységeiben próbálta megismerni a magyar kultúrát és gondolkodásmódot. Őszintén értette a trianoni traumát, de a magyarokban emiatt eluralkodó zsigeri franciaellenességet már nem tudta hova tenni. Akik a frankhamisítást csinálták, „eszükbe sem jutott, hogy ezzel csak árthatnak hazájuknak, melynek állítólag hajdani régi dicsőségét szerették volna visszahozni?”

A könyv, amelyből idézek – *Souvenirs de ma vie hongroise* –, a szerző 90 éves korában jelent meg Franciaországban, magyarul egy évvel később, 1988-ban, *Magyarországi életutam* címmel, Várady-Brenner Mária fordításában. Engem megrázott ennek az ízlésében klasszikusan konzervatív, nézeteiben gyökeresen republikánus embernek a beszámolójában a sok hasonlóság a mai hazai étellel. Egy figyelmes szemű, érzékeny francia most sem látná másképp a helyzetet. Hozzá kell tennem, hogy a tanár úr ugyanakkor egyértelmű szeretettel ír az

országról. „Apránként érezni kezdtem, hogy jólesően körülvesz az a magyar vendégszeretet, melyről annyit hallottam már, mindaz a kedvesség és előzékenység, melynek jelei később is, egész további pályámon végigkísértek.”

Amikor tanárai fiatal nyelvész korában Budapestre küldik, hogy tanuljon meg magyarul is – tud már egy csomó nyelvet –, egy francia kollégája azt tanácsolja neki: ismertesse meg tanítványaival a francia szellemet, a filozófiát, a jelenségeknek azt a szemléletét, ami Magyarországon ismeretlen. (Édes istenem, és miért ismeretlen? – nyögöm ma is, négy emberöltővel később.) „Nem kellemes a légkör sem – figyelmezteti Sauvageot-t kollégája. – Igazi reakciós kultúra. Mindenfelé elszabadult az antiszemitizmus, még az egyetemen is, ahol nemrégiben bevezették a *numerus clausus*-t. Folyton újabb és újabb incidensek vannak, bántják a zsidókat.”

A fiatal tanár valóban mindenütt látja nyomait, hogy „eluralkodott a nacionalista reakció”. Kétszer is idézi könyvében a „Hiszek egy Istenben” kezdetű és „hiszek Magyarország feltámadásában” végzetű imaszerű mondókát. (Nemrég találkoztam ezzel egy videón, valamelyik cigányfaló vidéki polgármester szavaltatta el a kamera előtt egy ijedt cigány kisleányval.)

Sauvageot-nak Eötvös-kollégista diákjai javasolják, mit olvasson a magyar irodalomból. Ezek a fiatalok rajongtak Szabó Dezsőért.

„Valósággal a magyarság inkarnációját látták benne, félelem és gáncs nélküli lovagot, aki minden viharok ellenében világgá kiáltotta az ő magyar igazságát, felmagasztosította a nemzeti erényeket, és zavarba hozta mindazokat, akik a magyarság ellenségei voltak. Vádolta a »más fajúakat«, zsidókat, németeket, mindenfajta nemzetiséget, hogy megnyomorították a tiszta vérű magyarságot. A nemzet üdve azt kívánja, hogy ne bízzon bennük, hogy mielőbb megszabaduljon ezektől az álnok parazitáktól, akik húsán és vérében élőködnek, és akik csak egyre vágynak: hogy tönkregyék. Gyalázat minden megalkuvás. Akkor még sajnos nem tudtam, hogy ugyanezt a végsőkéig kiélezett elméletet hirdeti hamarosan egy másik könyv is: a *Mein Kampf*.”

Először nem megy könnyen az ismerkedés a magyar irodalommal. De aztán egy ünnepségen az egyik diák szaval egy verset, *Elhanyagolt, véres szivünk*, és Ady azonnal rabul ejti a francia tanárt. Rátalál valamire, amit addig hiába keresett: az egzotikus – így írja – magyar sorsra, az egyedire. „Valami büszke siralom volt ez a vers, és mégis csupa kihívás. Egy kétségbeejtően magányos, elszigetelt, mindenektől elhagyott nemzet minden elszenvedett nyomorúságát, megaláztatását, igazságtalan sérelmét idézte fel, egy nemzetét, mely mindennek ellenére továbbra is szembe akar szállni a balsorssal. (...) Most láttam meg, hogy a magyarok nem érzik magukat biztonságban ebben az Európában, mely ellenséges hozzájuk, vagy legjobb esetben tudomásul sem veszi őket. Betolakodók maradtak, mióta csak 896-ban átlépték a Vereckei-hágót.”

Nyelvészekkel, történészekkel, régészekkel, antropológusokkal jár össze. „Szinte kizárólag a magyarság gyökereinek a felkutatása foglalkoztatta őket. Másról sem esett szó, mint a messzi történelem előtti idők azon törzseinek bölcsőjéről, melyekből a magyar nép kialakult.” A halszagú finnugor rokonságot sokan érezték elfogadhatatlannak, „akkor inkább a török eredet, nagy ősük pedig Attila, akitől reszketett egész Nyugat. Attilának valósággal kultusza volt, ami engem, enyhén szólva, meglepett. Senkit sem fenyegetett, ha családnevéhez csatolták ezt a nevet, melyet Európa többi részén még ma is egyöntetűen gyűlölnék.” Beszélgetésekből és olvasmányjaiból azt látja, „hogy a magyarok egyhangúlag a nyugati kultúrához tartozónak szeretnék érezni magukat, hogy lépést akarnak tartani a Nyugat fejlődésével. Hogyan egyeztethető ez össze annak az Attilának a kultuszával, aki ugyanennek a Nyugatnak a

lerombolója volt?”

Hát igen. Akkor most Nyugat vagy Kelet felé nézünk?

Ami a nőkhöz való viszonyt illeti, az inkább napkeletiesnek mondható. Szintén diákjai ajánlják Sauvageot-nak Móricz Sáraranyát.

„Tanítványaim bolondultak érte. Talán nyers stílusa és tájnyelve miatt is, melyből mintha áradt volna a magyar föld illata, de valószínűleg azért is, mert a történet hőse egy parasztleány, aki mindenben sikert arat, uralja az egész falut, és igaz, hogy nem minden durvaság, sőt erőszak nélkül, de ráadásul a földesúr feleségének a kegyeit is elnyeri. Tanítványaim szemében tehát nemcsak a társadalmi osztályát ért megaláztatások megbosszulója volt, hanem egyúttal diadalmas hím is, aki rá tudja kényszeríteni az akaratát az asszonyra. Vagyis hős, minden tekintetben... A Móricz hőse iránti csodálat csak megerősítette azt, amit már érteni véltem. Bizalmas vallomásokból tudtam, hogy a magyar Don Juan-ideál megfelelt annak, amit huszáros szerelemnek neveznek.”

Mármint a franciák nevezik annak, *faire l'amour à la hussarde*, azaz huszár módra szeretkezni azt jelenti, hogy féktelenül, minden finomság nélkül. Nézzük, hogy látja ezt a francia úr:

„...engem mélységesen megbotránkoztatott ez, annyira nem volt szokásos abban a világban, amelyben eddig éltem. Nehezen tudtam volna elképzelni angol, skandináv vagy francia nőt, aki elviseli az ilyen bánásmódot. Később megértettem, hogy akkor sem volna igazam, ha azt feltételezném, hogy a magyar nők ebbe mind beletörődnek.”

Megkönnyebbültem, nyolcvan év távolából is, hogy talált öntudatos nőket. Én tudom, hogy voltak, de örülök, hogy a francia fiatalember is találkozott velük.

Egyéb találkozásai is igen tanulságosak. Vacsoravendég egy lipótvárosi gazdag zsidó családnál, ahol mindenki, a kisgyerek is, hibátlanul beszél franciául. „Ez az este, mely, akkori szokás szerint, mélyen belenyúlt az éjszakába, valami mást is felfedezett előttem: hogy a zsidó nagypolgárság érdeklődik a magyar irodalom iránt és tud is áldozni rá, ellenben a dzsenti igen keveset törődik a magyar hazának ezzel a mind között legnemzetibb megnyilvánulásával, holott, állítása szerint, ő ennek a hazának a legigazibb védelmezője.”

Zichy István gróffal nyelvészeti kérdésekről diskurált. „Én kizárólag franciául beszéltem vele, megtakarítván ezzel, hogy belebonyolódjam a kor undok magyar udvariassági formuláiba. Egyszerűen csak »monsieur«-nek szóltottam. Lehet, hogy gyerekesnek hat ez a viszolygás a nemesi címek használatától, de nem tehettem másként, főleg nem egy 1789 előtti szellemben élő országban, ahol a legkisebb kutyabőr, még ha hamisítvány volt is, az élet csaknem minden területén szabad kezét adott.”

Az országimázs ápolása már akkor is fontos volt. A mindenkori hatalom mindig erősen igényli, hogy szépnek lássák kívülről. „A magyar Külügyminisztérium erőit legszívesebben a jobboldalinak számító francia személyiségekre összpontosította. Átlátszó eljárás volt ez. A személyt, akire a választás esett, hivatalosan meghívták Magyarországra, megcsodáltatták vele a rendszer minden »eredményét«, és egyúttal buzgón igyekeztek megértetni vele, hogy a dolgok nem is mennek annyira rosszul, hogy a zsidóknak nincs is olyan keserves sorsa, hogy a törvény csak a kommunistáknak számító terroristákat üldözi és bünteti meg stb. Ezután rátértek a trianoni szerződés igazságtalanságaira, de azt persze nem fűzték hozzá, hogy mihelyst az első kedvezőnek tartott alkalom kínálkozik, mindent hajlandók elkövetni, hogy a hibát helyrehozzák. Máskülönben csöndes az ország. Rend és tiszta erkölcs uralkodik benne.”

Egy ilyen hivatalos meghívott egyszer találkozót kért Sauvageot-tól, és kikérdezte az ország valódi helyzetéről. „Ez a vén róka nem ugrott be vendéglátói apró ravaszkodásainak. Újabb bizonyíték ez a magyar vezetők angyali naivságára. Azt képzelték, hogy senki sem veszi észre, ha hamis képet próbálnak festeni az idegeneknek országuk helyzetéről. Vagyis nemcsak holdkórosak voltak, hanem együgyűek is.”

1935-ben egy rövid látogatásra visszatérve Sauvageot professzor ezt látta: „Sokan a magyar elitrétegből nyakig merültek a fasizmusba, és minden reményük abban volt, hogy Hitler és Mussolini kegyes jóindulata vissza fogja állítani a magyar nagyságot, visszacsatolván az országhoz azokat a területeket, melyeknek lakossága zömében magyar... Úgy vélték, hogy a demokráciák – melyeket megvetettek – vereségre vannak ítélve.”

Aurélien Sauvageot szerette a magyarokat. Amikor elbúcsúzott az országtól, fölment a Halászbástyára, hogy még egyszer körbenézzen.

„Baloldalt a Parlament, mely mindig Londont juttatta eszembe. Pompázatos és nevetséges ikerpárja a parlamenti demokrácia legrégebbi emlékművének. S egyben tanúja a magyarok álmának. Ennek az álomnak sok ember szívében most hagymázos rémálmok léptek a helyére.”

Tetszik

Egy embernek tetszik. Legyél Te az első ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Lángh Júlia: Vigyázó szemetek?!** Amikor ezt írom, még csak néhány napja van új elnöke...
2. **Lángh Júlia: Fűben, fában orvosság** Egyik francia barátnőm nemrégiben feldúlt mondatok kíséretében továbbított egy petíciót,...
3. **Lángh Júlia: Sajtószemle 1850-ből** Hajdani gimnáziumi osztálytársamtól, azóta is jó barátnőm, a következő ímélt...
4. **Lángh Júlia: Élet és halál urai** Sziklafalról lelökni, szalmakötegebe burkolva felgyújtani, keresztre feszíteni, vadállatok elé vetni,...
5. **Lángh Júlia: Rajtunk múlik** Hétköznapi, apró események, amelyeket nem lehet megszokni. Hallottam Kéri László...

Cimkék: **Lángh Júlia**